

МІСТО В РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Говоруха К.В., студентка 3 курсу факультету Економіки і підприємництва
Радіонова Л. О., доцент кафедри філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Для сучасного суспільства характерним є незбалансований розвиток територій. Одночасно зі зростанням урбанізації і розвитком великих міст існують специфічні проблеми мономіст, чия економічна активність пов'язана з єдиним містоутворюючим підприємством.

В Україні з 459 міст 122 є монофункціональними. Наявність таких міст обумовлена історично. Раніше ця модель була успішною і популярною – до 40% всіх населених пунктів міського типу розмірами від дрібного до середнього були мономістами, де до третини працездатного населення було працевлаштована на одному підприємстві. Але така схема могла існувати тільки при стабільних державних замовленнях і при незмінному соціально–економічному ладі.

Багато міст, які вирости навколо заводів або сформувалися за рахунок промислових виробництв в індустріальну епоху, сьогодні стикаються з комплексом соціально–економічних проблем, які прийнято називати «кризою міст», або «урбаністичною кризою». Найбільш яскравими його ознаками є активний відтік населення до великих міст і зниження зайнятості, зокрема в промисловості.

Для монофункціональних міст України можна виділити, такі основні недоліки та проблеми, як: належність містоутворюючих підприємств великим вертикально–інтегрованим компаніям, для яких територія населеного пункту виступає виключно виробничою площадкою, що функціонує заради досягнення корпоративних цілей, при цьому відсутній пріоритет соціального розвитку території; висока ступінь залежності доходної частини бюджету від результатів фінансово–економічної діяльності містоутворюючих підприємств; низька мобільність робочої сили і відсутність альтернативних сфер прикладання праці; високий ступінь кадрової залежності від містоутворюючого підприємства; однорідна професійна орієнтація населення і, як наслідок, відсутність навичок роботи в інших сферах діяльності; залежність стратегії розвитку мономіст від стратегії провідної корпорації; пряма залежність розвитку економіки мономіст від життєвого циклу основного продукту провідної корпорації; висока залежність економіки міста від змін зовнішнього середовища, відсутність диверсифікації економіки; високе навантаження на екосистему мономіста від діяльності великого промислового виробництва; відсутність кореляції між фіксованими показниками економічного розвитку і якістю життя населення [1].

У зв'язку з цим особливої важливості набуває необхідність розвитку теорії та методології управління факторами сталого соціально–економічного розвитку територій мономіст, розробка науково обґрунтованих рекомендацій

щодо вдосконалення управління їх модернізацією. В даний час модернізація економіки та інновації ще не стали переважаючими в стратегії управління розвитком мономіст, не набули характер усвідомленої необхідності і загальної мотивації до впровадження новітніх технологій, використання нових знань, тому дана тема потребує більшої уваги та наукового обґрунтування.

Основним завданням стратегічного планування є побудова чіткого та конкретного плану модернізації мономіст. Під модернізацією економіки мономіста розуміється процес переходу від економіки, заснованої на жорсткому, лімітованому використанні обмежених природних, виробничих, фінансових ресурсів, до економіки, що базується на знаннях, новітніх технологіях та інноваціях. Процес управління модернізацією економіки мономіст можна поділити на дві основні групи факторів: «жорсткі» і «м'які».

«Жорсткі» – це об'єктивні чинники управління, які є частиною нинішнього економічного, екологічного та соціального середовища мономіста, вони відносно стабільні, а можливість впливати на них обумовлена більшою мірою адміністративними важелями та інституційними обмеженнями.

«М'які» – це суб'єктивні чинники, які впливають на процес управління розвитком місцевої економіки непрямыми методами, заснованими на балансі інтересів, довірі між його членами, інформаційній прозорості, стабільному інституційному середовищу, що дає можливості в повній мірі використовувати і відтворювати людський капітал і нові знання.

До «жорстких» факторів можна віднести: географічне положення, виробнича база, параметри ринку праці, природні ресурси, об'єм внутрішнього ринку, планування результатів, стандарти якості, стан інженерної, транспортної та енергетичної інфраструктури, бюджетні обмеження, орієнтованість на допомогу з бюджету вищого рівня.

До «м'яких» факторів можна віднести: людський капітал, атмосфера довіри та передбачуваності, взаємна відповідальність, благоприємний клімат для економічного співробітництва, позитивний настрій та мотивація, орієнтованість на досягнення цілей, розуміння важливості праці, командна робота, етика підприємництва, репутація території і т.п.

Мономіста в усьому світі стикалися з кризою і необхідністю вибору подальшого шляху розвитку. Вирішували вони це завдання різними методами. Основний розвилкою стає трактування ролі промисловості: будуть збережені наявні та створено нові високотехнологічні види промислового виробництва або місто почне розвиватися відповідно до постіндустріальних трендів, стаючи центром економіки послуг, креативних індустрій та інформаційних технологій.

З усіх цих питань найбільш яскравими опонентами є американські вчені Р. Флорида і Дж. Коткін. Варто зазначити, що праці обох вчених в основному спрямовані на вивчення зазначених вище питань на прикладі розвитку американських міст, що вносить специфіку в їх аргументи.

Основна теза Р. Флориди полягає в тому, що «місце перетворилося на головний організуючий компонент нашого часу, перейнявши багато функцій, що виконувалися раніше фірмами та іншими організаціями».

Таким чином, світ переходить від конкуренції фірм за ринки збуту, через конкуренцію фірм за кваліфіковану робочу силу, до конкуренції міст за творчих професіоналів – основний ресурс і фактор виробництва постіндустріальної епохи.

Дж. Коткін стверджує, що процес перенесення бізнесу з найбільших ділових центрів на периферію тобто передмістя або більш дрібні міста – стає повсюдним явищем.

Таким чином, навіть основа інформаційної економіки – високотехнологічні компанії – можуть дозволити собі переїхати в передмістя або дрібні міста, де вважають за краще жити як їхні працівники, так і клієнти.

Думка цих авторів є важливою для нас тому, що, по–перше, вони роблять свої висновки, ґрунтуючись на дослідженнях досвіду побудови стратегій розвитку окремих міст, а, по–друге, ці висновки стали основою для розробки багатьох міських стратегій.

Виникнення і розвиток креативних індустрій є лише частиною загальної парадигми «креативного бачення світу», що виникла у відповідь на нові виклики постіндустріальної епохи. Гнучкість і адаптивність, націленість на конкуренцію стали необхідними якостями не тільки фірм і їх працівників, а й самих міст. Одним з європейців, хто приділив велику увагу темі розвитку міст в умовах постіндустріального суспільства, є Чарльз Лендрі, який написав книгу про «креативне місто» виходячи з власного досвіду роботи з вирішення проблем розвитку міст Європи.

Як і багато прихильників креативних індустрій, Лендрі вбачає в культурі головний ресурс розвитку міста. Як і американські дослідники, він вважає, що активне соціальне і культурне життя дає поштовх розвитку, сприяє появі нових знань, що є досить значущими в постіндустріальну епоху. Однак джерело креативності Лендрі бачить не тільки в певній групі людей, а й у навколишньому міському середовищі: потенціалом володіють історія, традиційні ремесла, споруди, ландшафт, фольклор, музика, кухня і т.п.

Таким чином, можна виділити певні спільні ознаки стратегій, такі як: по–перше, всі території повинні працювали над своїм іміджем. Можливо зробити акцент на яскравих і масштабних міжнародних подіях і проектах, зокрема в сфері культури і спорту; по–друге, міста не повинні відмовлятися повністю від свого промислового минулого.

Література

1. Радіонова Л. О. Мале місто України : імплементація європейського креативного досвіду / Л. О. Радіонова // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 30 листопада 2018 року). – Х.: ХНАДУ. – 2018. – 496 с. (260-262)